

**MIRCEA IGNAT, DACII LIBERII DIN MOLDOVA. CONTRIBUTII
ARHEOLOGICE. NECROPOLELE DE LA PODENI ȘI ZVORĂȘTEA, IAȘI,
EDITURA HELIOS, 1999, 183 P.**

Cunoscut cercetător al istoriei și civilizației dacilor liberi, conf.univ.dr. Mircea Ignat a realizat recent o nouă lucrare monografică care vine să întregască tabloul preocupărilor sale, de peste trei decenii, cu privire la cunoașterea istoriei secolelor II-III d.Hr. din spațiul est-carpatic al vechii Dacii în general, și din nordul Moldovei în special. Un bilanț al acestor îndelungate preocupări a fost realizat anterior în lucrarea sa de doctorat **Dacii din nordul Moldovei în secolele II-III e.n.**, Iași, 1986. Câteva capitole din teza de doctorat au fost reluate în prezenta lucrare, aduse evident la zi pe baza noilor realizări ale istoriografiei românești și străine. **Baza** documentară a lucrării, în principal, o constituie rezultatele cercetărilor arheologice efectuate în necropolele de la Podeni și Zvorăștea. Deși unele materiale și considerații privind rezultatele cercetărilor din aceste două necropole au mai fost publicate, acum ni se prezintă sistematic, cu toate datele necesare, și corecțiile de interpretare, întregul material arheologic descoperit și semnificațiile istorico-arheologice ale acestui material.

După obișnuita **Introducere**, menită a pune în temă cititorul asupra problematicii lucrării, autorul și-a structurat cuprinsul monografiei în cinci capitole, după cum urmează: **I. Descoperirile arheologice din secolele II-III p.Chr. în nordul Moldovei – privire sintetică; II. Necropolele dacice de la Podeni și Zvorăștea; III. Ritul și ritualul funerar; IV. Tipologia inventarului; V. Interpretări arheologice**, la care se adaugă un consistent rezumat în limba franceză, bibliografia, lista localităților marcate pe hărți și 21 planșe (pe lângă cele 20 figuri incluse în text).

Deși în primul capitol autorul își propune a realiza doar o “privire sintetică” asupra descoperirilor arheologice din sec. II-III în nordul Moldovei, ca un preambul necesar pentru încadrarea celor două necropole de la Podeni și Zvorăștea, în câteva pagini reușește să ne prezinte un tablou convingător și bine articulat al realităților arheologice privind evoluția culturii materiale a dacilor liberi din epoca și spațiul care fac obiectul lucrării. Această prezentare include mult, dar benefic, și trecerea în revistă a istoricului cercetărilor arheologice privind epoca secolelor II-III în nordul Moldovei (p. 11-21). Prezentarea, fie și sumară, a așezărilor și necropolelor dacice din nordul Moldovei, a importurilor romane, precum și a descoperirilor arheologice aparținând populațiilor alogene (sarmați și grupuri est-germanice), permite nu numai reconstituirea tabloului de ansamblu al realităților istorico-arheologice din nordul Moldovei în veacurile II-III, dar întregeste și viziunea asupra istoriei și civilizației dacilor liberi de la est de Carpați, chiar dacă unele afirmații au încă nevoie de o bază documentară mai consistentă și de considerații etno-culturale mai convingătoare. Avem în vedere, de exemplu, considerațiile autorului privind penetrația populațiilor nordice, în speță a grupurilor est-germanice, în regiunile din nordul Moldovei (p. 21).

În capitolul II ne sunt prezentate două micromonografii, privind necropolele de la Podeni (p. 23-28) și Zvorăștea (p. 28-42), cu toate datele necesare, începând cu poziția topografică a necropolelor și continuând cu evoluția cercetărilor, stratigrafia, numărul și densitatea mormintelor, precum și catalogul descoperirilor. Autorul a rezolvat bine trimiterile la ilustrație, în sensul că “numerele sub care apar obiectele în catalog sunt identice cu cele din planșe” (p. 25), în felul acesta a scutit spațiul grafic de “trimiteri obositoare” (p. 25). La Podeni au fost descoperite 34 de morminte, dintr-un total, estimat de autor, de cca. 75-100 morminte, iar la Zvorăștea 93 de morminte, dintr-un total apreciat la 120-130 morminte. Toate mormintele descoperite în cele două necropole sunt de incinerare.

Din conținutul catalogului, coroborat cu observațiile privind ritul și ritualurile funerare, prezentate în capitolul III (p. 43-81), rezultă particularitățile necropolelor de la Podeni și Zvorăștea și în general a necropolelor din nordul Moldovei, comparativ cu necropolele dacilor liberi din alte

regiuni și arii culturale, cum ar fi cele de aspect Lipița, Poienești, Chilia Militari sau dacilor liberi din vestul Daciei antice. Rețin atenția lipsa mormintelor de inhumăție, ponderea mică a urnelor acoperite și procentul mărit al urnelor fragmentate ritual (la Zvorăștea 62% din totalul urnelor), existența în numeroase morminte a unor bucăți de rășină, absența unor vase întregi (în special cănițe și pahare) alături de urne și doar prezența unor fragmente ceramice din vase diferite de la rug, absența unor complexe (gropi) cu două, trei sau chiar mai multe urne (ca de exemplu cinci urne – nu “șapte”, p. 73 – la Dămieniști, Bacău), existența mormintelor cenotaf la Zvorăștea etc.

Din punct de vedere arheologic interesant este capitolul IV din lucrare în care se prezintă “tipologia inventarului” descoperit în cele două necropole (p. 83-123), începând cu ceramica, lucrată cu mâna și la roată, obiectele de uz casnic, pisele de port, obiectele de podoabă, de toaletă și alte obiecte. Semnalând numeroasele analogii cu materiale din alte zone ale dacilor liberi, pentru obiectele de inventar din cele două necropole, autorul evidențiază și unele particularități ale unora din piesele de inventar. Pe baza analizei minuțioasă a tuturor atributelor intrinseci ale inventarului descoperit, a încadrării cronologice a unor piese de inventar, în special piese metalice, precum și analogiilor cu obiecte descoperite în alte regiuni ale lumii dacilor liberi, autorul încadrează necropola de la Podeni “la mijlocul secolului al III-lea” (cca. 230-270 p.Chr.), iar “necropola de la Zvorăștea la sfârșitul sec. III, eventual și primele decenii din sec. IV, considerând-o, alături de alte vestigii (Țițești, Prodana – Bârlad, Mălușteni) printre cele mai târzii manifestări ale aspectului Poienești” (p. 127).

Reanalizând materialele principalelor necropole ale aspectului Poienești și adaptând schema cercetătorului polonez K. Godlowski la realitățile dacilor liberi din Moldova, autorul lucrării asupra căreia stăruim propune o periodizare internă plauzibilă a aspectului cultural Poienești, care arată astfel: prima fază, numită Văleni I s-ar situa între cca. 106-170 p.Chr.; faza a doua (cu două grupe, prima numită Poienești, în care pe lângă necropola eponimă ar intra și Văleni II, Moldoveni, Dămieniști etc., iar a doua grupă Pădureni) s-ar situa între cca. 150-230/240; faza a treia, denumită Sohodor, datată la mijlocul secolului al III-lea, cca. 230-275 p.Chr.; și faza a patra, denumită Zvorăștea, datată la sfârșitul sec. al III-lea și începutul sec. al IV-lea, cca. 271/275-315 p.Chr.. Spre sfârșitul ultimei faze din evoluția aspectului Poienești, în faza Zvorăștea, “asistăm la un fenomen nou, de profunde transformări care anticipează constituirea marelui complex cultural Sântana de Mureș – Cemeahov” (p. 136). Multe dintre atributele intrinseci ale culturii dacilor liberi de la est de Carpați, din faza Zvorăștea, mai pot fi surprinse în conținutul culturii materiale din primele etape ale evoluției culturii Sântana de Mureș. Elementele specifice culturii dacilor liberi se vor topi definitiv, în primele decenii ale secolului al IV-lea, în marea sinteză etno-culturală care a fost cultura Sântana de Mureș. Așa încât am putea spune că faza Zvorăștea a aspectului cultural Poienești reprezintă “cântecul de lebedă” al culturii și istoriei dacilor liberi de la est de Carpați din veacurile II-III p.Chr.

Însoțită de un substanțial rezumat în limba franceză, care face posibil accesul specialistului străin la interesantul conținut de idei al lucrării, de o cuprinzătoare bibliografie care însumează mai multe mii de pagini datorate specialiștilor români dar și străini (cehi, germani, maghiari, polonezi, ruși și ucrainieni) și de o bogată și bine realizată ilustrație (20 de figuri în text și 21 de planșe la sfârșit), lucrarea conf.univ.dr. Mircea Ignat se înscrie incontestabil ca o reușită a cercetării istorico-arheologice din țara noastră. Apărută în aceste vremuri de un dezinteres alarmant și păgubitor pentru cercetarea științifică în general, și pentru cercetarea arheologică îndeosebi, când tipărirea unei cărți de arheologie devine pentru autor și editor un adevărat act de curaj, lucrarea asupra căreia am zăbovit se constituie nu numai într-o reușită editorială ci, îndrăznim să afirmăm, într-o importantă contribuție științifică la cunoașterea istoriei și civilizației dacilor liberi de la est de Carpați în secolele II-III p.Chr., și pe un plan mai larg la cunoașterea începuturilor istoriei poporului român.